

§ 219

Dnr KS 2022/000848-2

Yttrande- Remiss av promemorian Långsiktig finansiering av kommuners och ideella organisationers medverkan i frågor om slutförvar

Kommunstyrelsens beslut

Yttrandet från LKO (Lokal Kompetensuppbyggnad i Oskarshamn) godkänns och översänds till Miljödepartementet som Oskarshamns kommuns yttrande över remiss av promemorian Långsiktig finansiering av kommuners och ideella organisationers medverkan i frågor om slutförvar.

Ärendet

I slutet av 2019 skickade Östhammars och Oskarshamns kommuner in en skrivelse till regeringen med en begäran om förändringar i lagen om finansiering av kärntekniska restprodukter.

I skrivelsen föreslås att § 4 i lag (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter bör kompletteras så att kommunerna även ges möjlighet till ersättning för kostnader för arbete med prövningen enligt kärntekniklagen, vilket inte är möjligt med nuvarande lagstiftning. Vidare föreslås att möjligheten till ersättning bör omfatta alla steg av prövningen, från platsval till eventuella insatser efter förslutning, enligt såväl miljöbalken som kärntekniklagen.

Liknande skrivelser har också skickats till regeringen från Kärnavfallsrådet och miljöorganisationer avseende deras respektive möjlighet att delta i den fortsatta processen. Frågan har beretts inom miljödepartementet som nu har skickat på remiss ett förslag till ändring av gällande lagstiftning.

Bifogat föreligger ett förslag till yttrande över remissen.

Yttrande från LKO (Lokal Kompetensuppbyggnad i Oskarshamn)

I nedanstående yttrande kommenteras de olika punkterna i förslaget var för sig.

Kommunernas rätt till ersättning anpassas till rådande förhållanden

Med nuvarande lagstiftning är kommunernas rätt till ersättning begränsad till kunskapsuppbyggnad och insatser kopplade till information till allmänheten. Oskarshamns kommun ser positivt på att utgångspunkten för bedömningen i fortsättningen ska vara kommunens roll och förväntade arbetsinsats i den fortsatta processen med prövningarna enligt miljöbalken och kärntekniklagen.

Insatser i samband med stegvis prövning enligt kärntekniklagen

Det är positivt att kommunens medverkan i den stegvisa prövningen enligt kärntekniklagen fortsättningsvis kan finansieras via kärnavfallsfonden. Prövningen kommer att omfatta säkerhetsfrågor som har direkt betydelse för kommunen och dess invånare. Kommunen har då möjlighet att föra in de lokala miljöaspekterna. Den stegvisa prövningen kommer att pågå fram till dess att anläggningarna får tillstånd att tas i rutinemässig drift. Detta beräknas ske år 2038 enligt nu gällande tidplan. I promemorian föreslås att kommunernas rätt till ersättning ska upphöra vid denna tidpunkt. Oskarshamns kommun har inget att erinra mot detta. De lokala säkerhetsnämnderna kommer då att följa arbetet.

§ 219 fortsättning

Granskning av Fud-programmet

Enligt nuvarande lagstiftning har kommunerna endast rätt till att följa och bedöma Fud-arbetet i kunskapsbyggande syfte och för att kunna informera allmänheten. Enligt förslaget kommer kommunerna även att få rätt till ersättning för granskning och arbetet med yttrande, vilket vi ser som mycket positivt.

Medverkan vid årliga samråd med SKB

I regeringens tillåtlighetsbeslut för slutförvaret och inkapslingsanläggningen finns ett villkor som ålägger SKB att ha årliga möten i kommunerna där lokala miljöfrågor avhandlas. Utredningen föreslår att kommunernas medverkan ska kunna finansieras med medel ur kärnavfallsfonden, vilket förfaller naturligt.

Tillståndsprovning enligt kärntekniklagen

I promemorian föreslås att kommunerna inte ska få ersättning för deltagande i tillståndsprovningen enligt kärntekniklagen, d v s den mer formella delen med att författa yttranden o s v. Det framförs dock att kostnader för att följa och bedöma tillståndsprocesserna för att informera allmänheten även fortsättningsvis ger rätt till stöd ur kärnavfallsfonden.

Oskarshamns kommun har viss förståelse för att denna del av kommunernas deltagande inte kan finansieras av fondmedel men vill i sammanhanget betona den gränsdragningsproblematik som detta innebär både för kommunerna och för Riksgälden som granskar kommunernas användning av medel. En problematisk gränsdragningsproblematik är mellan att bygga kunskap för att informera allmänheten och för att ta fram underlag till yttrande. En annan problematisk gränsdragningsproblematik är mellan provningen enligt miljöbalken och provningen enligt kärntekniklagen. Underlagen till provningarna går i varandra och det kan därför bli svårigheter i att dra gränser för vad kommunen gör inom vilken provning. Dessa svårigheter innebär inte att det är omöjligt att göra gränsdragningen men med erfarenheter från de senaste årens granskning av användning av medel vill kommunen lyfta denna problematik.

Informationsbevarande för framtida generationer

Som tidigare nämnts upphör kommunernas rätt till ersättning när anläggningarna tas i rutinmässig drift. Någon gång i framtiden ska dock det geologiska slutförvaret förslutas. Det finns då ett ansvar att föra kunskapen om slutförvaret vidare till kommande generationer. Enligt gällande lagstiftning krävs ett tillstånd från regeringen för att slutligt försluta slutförvaret. Detta kommer att föregås av en process där det förefaller orimligt att inte värdkommunen, Östhammar, har rätt att få ersättning för sitt deltagande.

Internationella insatser

Frågan om internationella insatser kommenteras i promemorian på följande sätt. "I fråga om kommunens internationella insatser, ersätts detta arbete redan i den mån det ingår som ett led i kommunens informationsinsatser till allmänheten. Det saknas skäl att därutöver låta kärnkraftsindustrin bekosta internationella insatser. I den mån kommunens deltagande internationellt anses lämplig kan annan, riktad, finansiering övervägas." Oskarshamns kommun instämmer i denna bedömning.

Nuvarande och kommande möjligheter till ersättning ur kärnavfallsfonden för tillståndsprovningen enligt miljöbalken

I promemorian (sid 23) framförs att kommunerna inte har rätt till ersättning från kärnavfallsfonden för medverkan i tillståndsprocessen enligt miljöbalken som tar vid efter regeringens tillåtlighetsbeslut.

§ 219 fortsättning

Även i denna del har dock kommunen, enligt promemorian, möjlighet till ersättning för kostnader kopplade till information till allmänheten.

Oskarshamns kommun uppfattar den skrivning som framförs i promemorian som en skärpning i tolkningen av vad kommunerna kan få ersättning för från kärnavfallsfonden. Både Östhammars kommun och Oskarshamns kommun har för 2022 beviljats medel för att delta i tillståndsprövningen om utbyggt SFR respektive utökad lagringskapacitet i Clab (centralt mellanlager för använt kärnbränsle). Oskarshamns kommun har för 2022 ansökt och beviljats medel för att delta och anlita konsultstöd för att delta i miljöbalksprövningen om utökad lagringskapacitet i Clab. Det ansökta, och beviljade, beloppet uppgår till 350 000 kronor

Deltagandet är motiverat för att bygga kunskap för att kunna informera allmänheten men kommunerna är även part i prövningen. För Oskarshamns kommun är det även viktigt att delta i tillståndsprövningen för att följa upp det som kommunen framfört i tillåtighetsprövningen.

Kommunen kan ha förståelse för den problematik, kopplad till miljöbalkens regler om ersättning för rättegångskostnader, som ersättning för att följa tillståndsprövningen innebär. Kommunen anser dock, kopplat till tillåtighetsprövningen, att det bör finnas en möjlighet för kommunerna att även få ersättning från kärnavfallsfonden för att delta i tillståndsprövningen. Prövningen av ett samlat system för slutförvaring av använt kärnbränsle är sannolikt det mest omfattande miljömålet i Sverige hittills. Att hitta en slutlig lösning är en nationell angelägenhet. Den måste dock få sin lösning lokalt. I det här fallet Östhammar och Oskarshamn.

Slutförvarsfrågan är mycket komplex. Östhammar och Oskarshamn är små kommuner som omöjligt kan ha egna resurser för att vara aktiva parter i processen. Med tanke på frågans komplexitet, omfattning, unicitet och kommunernas förutsättningar anser vi att det ska vara möjligt att få ersättning för den fortsatta tillståndsprövningen enligt miljöbalken.

Övriga synpunkter

Omfattningen av det ekonomiska stödet

I promemorian konstateras att "en förläggning av ett slutförvar av restprodukter från kärntekniska anläggningar är en stor fråga för den berörda kommunen och innebär att kommunerna behöver hantera och ta ställning till komplexa frågor som går utöver vad som uppkommer vid förläggning av mer konventionella industrianläggningar." Den befintliga beloppsgränsen för kommunernas ersättning är 10 miljoner kronor per år. I promemorian framhålls att det inte framkommit några skäl till att justera denna beloppsgräns. Oskarshamns kommun instämmer i denna bedömning.

Deltagande genom hela processen

Oskarshamns kommun har sedan tidigt 90-tal varit involverade i processen med att hitta en slutlig lösning för det använda kärnbränslet. Vi har också erhållit ersättning från kärnavfallsfonden för detta arbete. Vi är övertygade om att detta varit en förutsättning för att vi är i det läge där vi är idag.

De föreslagna lagändringarna omfattar inte perioden innan en ansökan lämnas in men i promemorian (sidan 23) framhålls att kommunerna inte har möjlighet till ersättning ur kärnavfallsfonden enligt 4 § 7 a finansieringslagen för kostnader innan en ansökan lämnats in, exempelvis kostnader för deltagande i samråd.

Med tanke på att Svensk Kärnbränslehantering AB (SKB) planerar för ytterligare ett slutförvar (slutförvar för långlivat låg- och medelaktivt avfall, SFL) anser Oskarshamns kommun att detta fortsatt är en viktig fråga.

§ 219 fortsättning

Enligt nuvarande lagstiftning får kommunerna dock bara ersättning för information till allmänheten gällande hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och kärnavfall vilket torde innebära att kommuners möjlighet till ersättning för att följa processen och tidigt informera allmänheten inte omfattar den kommande processen för SFL. Oskarshamns kommun föreslår i första hand att lagstiftningen ändras så att de kommuner som kan komma ifråga ges möjlighet till ersättning för information till allmänheten även gällande övriga slutförvar.

Ideella miljöorganisationers rätt till ersättning

I promemorian föreslås att ideella miljöorganisationer återigen ska få rätt till ersättning från kärnavfallsfonden för insatser i samband med den fortsatta prövningen av anläggningar för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle. Oskarshamns kommun ställer sig bakom detta förslag. Föreningarnas medverkan bidrar till en allsidig belysning av frågan.

Konsekvenser för barn och unga

Förslaget bedöms inte få några konsekvenser för barn och unga.

Ärendets behandling

I ett tjänsteutlåtande, 2022-09-21, från kansli- och utvecklingsenheten föreslås att yttrandet från LKO (Lokal Kompetensuppbyggnad i Oskarshamn) godkänns och översänds till Miljödepartementet som Oskarshamns kommuns yttrande över remiss av promemorian Långsiktig finansiering av kommuners och ideella organisationers medverkan i frågor om slutförvar.

Dagens sammanträde

Ordföranden ställer proposition på förslaget från kansli- och utvecklingsenheten och finner att kommunstyrelsen beslutar bifalla detta.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande, LKO, 2022-09-20

Bilaga: Yttrande från LKO - Remiss av promemorian Långsiktig finansiering av kommuners och ideella organisationers medverkan i frågor om slutförvar.

Skickas till

Miljödepartementet